OIKEUSMINISTERIÖ

LAUSUNTO

Demokratia, kieli ja perusoikeusasioiden yksikkö
Ylitarkastaja Katriina Nousiainen
Oikeushallinto-osasto
Kansainvälisen oikeudenhoidon yksikkö
Erityisasiantuntija Inkeri Helenius

26.9.2018

EU/2018/1170
EU/2018/1166

Eduskunta / Hallintovaliokunta

U 60/2018

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä asiantuntijalausuntoa valtioneuvoston U-kirjelmästä komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi perusoikeudet ja arvot- rahoitusohjelman perustamisesta vuosille 2021-2027 (COM(2018) 383 final) ja ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi oikeusalan rahoitusohjelman perustamisesta vuosille 2021-2027 (COM(2018) 384 final), U 60/2018 vp. Oikeusministeriö on lisäksi kuultavana valiokunnassa samasta aiheesta asian vastuuministeriönä.

Asetusehdotus

Komission asetusehdotuksilla perustettavat rahoitusohjelmat muodostavat uuden oikeusalan, oikeuksien ja arvojen rahaston, jonka tavoitteena on EU-lainsäädännön tehokas ja yhdenmukainen täytäntöönpano ja soveltaminen sekä avointen ja demokraattisten yhteiskuntien ylläpitäminen, kansalaisten luottamuksen lisääminen Euroopan unioniin sekä oikeusvaltioperiaatteen pohjalle rakentuvan eurooppalaisen oikeuden alueen luomisen edistäminen. Asetusehdotukset ovat osa laajempia toimia varmistaa unionin yhteisten arvojen kunnioittaminen jäsenvaltioissa.

Ehdotetun perusoikeuksien ja arvojen -ohjelman arvioitu budjetti vuosille 2021-2027 on noin 570 miljoonaa euroa vuoden 2018 kiintein hinnoin. Ohjelman tavoitteena on erityisesti tasa-arvon ja perusoikeuksien edistäminen, kansalaisten aktiivisuuden, demokraattisen osallistumisen ja henkilötietojen suojan edistäminen Euroopan unionissa sekä väkivallan ehkäiseminen. Ohjelmassa yhdistyvät aiemmin erillään toimineet perusoikeudet, kansalaisuus ja tasa-arvo -ohjelma sekä Kansalaisten Eurooppa -ohjelma.

Ehdotetun oikeusalan ohjelman arvioitu budjetti vuosille 2021-2027 on noin 271 miljoonaa euroa vuoden 2018 kiintein hinnoin. Ohjelman tavoitteena on erityisesti luoda toimiva oikeusalue, pyrkiä edistämään ja tukemaan oikeusalan koulutusta yhteisen oikeus-, oikeudenkäyttö- ja oikeusvaltiokulttuurin luomiseksi sekä helpottaa tehokkaan ja kaikkia koskevan oikeussuojan ja tehokkaiden oikeussuojakeinojen saatavuutta.

Asetusehdotusten tarkemman sisällön osalta viitataan U-kirjelmään.

Ehdotuksen käsittelyvaihe EU-tasolla

Neuvostossa perusoikeudet ja arvot -ohjelmaehdotuksen käsittely aloitettiin syyskuussa 2018 ja työryhmäkokouksia on tähän mennessä ollut yksi.

Neuvostossa oikeusalan ohjelmaehdotuksen käsittely aloitettiin heinäkuussa 2018 ja työryhmäkokouksia on tähän mennessä ollut kaksi.

Ohjelmaehdotusten osalta vastuuvaliokuntia Euroopan parlamentissa on kaksi: kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunta (LIBE) ja oikeusasioiden valiokunta (JURI). Esittelijöiden mietintöluonnosta asetuksesta ei ole vielä esitelty valiokunnille.

Vaikutukset Suomen kannalta

Ehdotuksilla ei ole vaikutusta kansalliseen lainsäädäntöön.

Taloudelliset vaikutukset täsmentyvät osana rahoituskehysneuvotteluiden kokonaisuutta ja lopputulos selviää neuvottelujen päättyessä.

Asetusehdotuksissa ei ole suuria sisällöllisiä muutoksia nykyisiin ohjelmiin verrattuna. Suomelle tärkeät teemat, kuten sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen, ovat edelleen vahvasti mukana perusoikeudet ja arvot -ohjelman sisällöissä. Tuki kansalaisyhteiskunnalle on keskeinen painopiste ohjelmassa. Suomen kannalta on myös tärkeää, että EU-jäsenmaat voivat aiempien ohjelmien mukaisesti saada lisätukea kansallisten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuspolitiikkojensa kehittämiseen. Tämä tukee Suomen kansallisia pyrkimyksiä mutta myös EU-tason myönteistä perusoikeuskehitystä.

Oikeusalan asetusehdotuksessa korostuvat oikeusvaltioperiaatteeseen, vastavuoroiseen tunnustamiseen ja keskinäiseen luottamukseen perustuvan oikeusalueen kehittäminen, mikä on Suomen kannalta kannatettavaa. Oikeusalan ohjelman kannalta Suomelle tärkeitä teemoja on ollut myös Euroopan tasoisten verkostojen, esimerkiksi Euroopan juridinen koulutusverkosto, tukeminen, mikä jatkuu myös annetun asetusehdotuksen perusteella.

Komission asetusehdotus sisältää ehdotuksen neuvontapistetoiminnan laajentamisesta ehdotettuihin rahoitusohjelmiin. Suomen kannalta tämä on kannatettavaa, koska se voi lisätä hakijoiden määrää ja siten rahoitusohjelman hyödyntämistä.